
Om Danmarks Hesteavl.

(Meddeelt fra Landhuusholdningssekskabet).

En ugunstig Dom over vort Lands Hesteavl i Almindelighed er hørt til forskjellige Tider; derhen hørende Ytringer findes paa mange Steder i de Anordninger, ved hvilke Regjeringen Tid efter anden søgte at ophjælpe den, men de have neppe nogensinde været lydeligere, end i de nærmeste Aar før Januar 1831, da Landhuusholdningssekskabet modtog en allerhøieste Befaling om at fremsætte følgende Priissspørgsmaal:

„Om den Sum, der i Danmark og Hertugdømmene er bestemt til Præmie-Uddeling og Belønning for de bedste Hingster, og som aarligen udgjør mellem 3 og 4000 Rbd. S. M., kunde anvendes til Hesteavlens Fremme paa en endmere hensigtsmæssig Maade, og i saa Tilfælde, ved hvilke Midler dette kunde skee?“

Af de 23 Besvarelser, der i Følge heraf tilfillede Sekskabet, udgav det i 1832 de to, — af Landvæsens-Commissair Michelsen og af Ritmester Paulsen, — hvilke Censurerne havde fundet at være de fortrinligste. S

disse Afhandlinger havde Forfatterne søgt at vise det hidtilværende Præmie-systems Uhenfigtsmæssighed, og Hovedmidlet, de foreslog til at ophjælpe Hesteavlens, var offentlige Kraftprøver. Hr. Professor With havde ligeledes tilstillet Selskabet en Besvarelse af Priis-spørgsmaalet, hvilken han udgav i 1832, og hvori han blandt Andet vil have de Penge, der ved en af ham foreslaaet Fordeling af de kongelige Landbestelere ville blive besparede, i Forbindelse med de ovennævnte 3—4000 Rbd., anvendte til Præmier for de bedste private stutteribygte Hingster.

En Folge af den i hiin Periode vakte levende Interesse for Hesteavlens var, at der rundt om i Landet dannede sig private Foreninger til dens Fremme; de søgte især at virke ved anstillede offentlige Kraftprøver, meer eller mindre efter engelsk Mønster.

Ved Rescript af 13de August 1836 tilstilledes Directionen for Stutterivæsenet og Veterinairstolen en Petition fra Nørre-Jyllands Provindsialstænder angaaende Stutteri-Besigtigelser og Præmieuddelingen, ligesom det ved forskjellige Resolutioner var blevet den paalagt, i Anledning af flere indkomne Forslag og Andragender, at give Betænkning om, hvorvidt det maatte være tilraadeligt at ophøre med Præmieuddeling ved de aarlige Stutteribesigtigelser. Denne Betænkning er meddeelt i Collegial-Lidenden for 1837 pag. 297, og det sees deraf, at Directionen havde ladet forskjellige sagskyndige Mænd reise som Stutteri-Commisairer i de sidste 2 Aar, og paalagt dem at anstille nøiagtig Un-

dersøgelse om Landets Hestearv og Midlerne til at forbedre den.

Af deres Indberetninger udhævedes blandt Andet, at Hestearven i samtlige danske Provinds'er er funden at staae langt under det Trin, hvorpaa den kunde ønskes at staae; at den endog i Jylland kaldes maadelig og antages snarere at være gaaet tilbage, end frem, hvorimod den i den største Deel af Hertugdømmene havde gjort gode Fremstridt, som Følge af, at det ædle Blods Fortrin der i længere Tid har været anerkjendt. De have været enige i, at Landracens Forbedring bør fremvirkes ved Fuldblod, og at der bør udsættes faststaaende offentlige Priser til Veddeløb, for at bevirke den sidstnævnte Race anskaffet og vedligeholdt; de vare eenstemmige om, at Præmieuddelingen i sin daværende Indretning ikke ganske svarede til sin Hensigt, og at den maatte undergaae Forandringer, hvis den skulde vedblive. Directionen udtalte sig for, at Præmieuddelinger kunde ophøre paa Derne og i Hertugdømmene, hvor Interessen derfor syntes forsvunden, hvorimod den, da Meiningerne vare meer deelte, om de burde vedblive i Jylland, og da denne Provinds's Stænderforsamling med 28 Stemmer mod 18 havde fremsat Ønske om deres Vedbliven, troede i Henhold til de derværende locale Forhold, at maatte skænke dette Ønske særdeles Opmærksomhed. Den antog, hvad Stænderne ogsaa havde erkjendt, at det i Principet er rigtigere at belønne Hopper, end Hingster ved Præmier, og saaledes indirecte virke til at forhøje Springpengene, der er den bedste

Opmuntring til at holde gode Besselere; men alle Hingstpræmier antoges ikke strax at kunne affattes, fordi Hingstholderne havde gjort Regning paa dem.

Placaten 25de Febr. 1837 udfom derpaa som Følge af denne Betænkning. Den ophævede Stutteribesigtigelserne for Nerne, hvorimod de i et Tidrum af 6 Aar endnu skulde vedblive i Nørre-Jylland, dog med endeel Forandringer, saaledes blandt Andet, at kun første Hingstpræmie, 100 Rbd., kunde uddeles paa dets 9 Besigtigelsessteder, at de hidtil udbetalte Præmier af 2 Rbd. for Følhopper forandres til Præmier af 20, 15, 10 og 6 Rbd., dog at første Præmie alene maa udbetales for Følhopper, hvis Føl ere faldne efter Fuldblodshingster, som af Stuttericommissionen ere erkjendte stutteridytige, anden Præmie for Hopper, hvis Føl ere faldne efter ligeledes som stutteridytige erkjendte Fuldblods- eller Halvblods-Hingster, og 3die og 4de Præmie ogsaa for Hopper, der have Føl efter andre stutteridytige Hingster (det antoges nemlig, at ikke blot Besselfærdigheden af Hoppen og Føllet, men ogsaa af Hingsten, efter hvilken Føllet var falden, burde tages i Betragtning, for at bringe Eierne af fortrinlige Hopper til at søge Hingste, hvis Værdi fordrer høie Springpenge.) Præmie maatte alene udbetales for Hopper, der foreviste tilligemed deres Føl.

I 1840 (Col. Tid. 1840 pag. 1093) indgik Nørre-Jyllands Stænder med en Petition om, at Hoppepræmierne maatte uddeles uden Hensyn til, om Føllene vare faldne efter Fuldblod, Halvblod eller andre Racer, naar kun Føllene af de Hopper, som tildeles første

Præmie, ere faldne efter en Hingst, som er erkjendt værdig til første Præmie, og af de øvrige efter en som stutteribyggtig antagen Hingst; men i den kongelige Befjendtgjørelse af 8de October s. A. blev svaret, at i Betragtning af den betydelige Forskjel, som finder Sted i Springpengene ved Fuldblodshingste og andre Hingste, vil det være nødvendigt fremdeles at følge de i Placaten bestemte Regler om Fordelingen af Følhoppe-Præmier.

Imod Udløbet af ovennævnte 6 Aar havde Stutteri-Directionen indhentet Betænkning fra samtlige Amtsraad i Danmark og fra den slesvig-holsteenske Regjering om den hensigtsmæssigste Anvendelse af den Sum, som aarligt maatte bevilges til Hesteavlens Fremme. (Col. Tid. 1843 pag. 980). Men da denne Direction imidlertid blev ophævet ved Rescript af 21de Decbr. 1843, og dens Forretninger deelte mellem Dverstaldmesteren, en Direction for Landstutterivæsenet, og et af den ophævede Directions Medlemmer, blev de paa hine Betænkninger grundede Forslag afgivne af Landstutterievæsens-Directionen. De indkomne Erklæringer viste stor Meningsforskjel. De fleste Amtsraad vilde have den omspurgte Sum fordeelt mellem Amterne for selv eller ved de landoeconomiske Selskaber at anvende den, men da dette var at adspalte Kræfterne, fandt det ikke Bifald. De afholdte Beddeløb fandtes kun lidet at have svaret til Hensigten, idet kun faa Landmænd stillede selvopdrættede Heste, hvorfor kun nogle ganske enkelte Beddeløbsbaner fandtes at burde søges vedligeholdte ved offentlig Understøttelse. — Endnu mindre fandt

man at burde opretholde Præmie-systemet for Hingster og Hopper, skøndt navnlig i Jylland ikke saa Stømer havde udtalt sig derfor. Derimod blev det indstillet og derefter befalet, at den største Deel af Summen til Hesteavlens Fremme skal anvendes til Indkjøb og Opstaldning af Landbestellere efter Foranstaltning af Directionen for Landstutterivæsenet, og man troede fornemmelig at burde vælge engelske Halvblodshingste, især af Yorkshires Racen. Hertil tilstodes i de 3 første Aar et Tilskud af indtil 15000 Rbd.; den til Hesteavlens Fremme aarligt normerede Sum var desuden 22000 Rbd.

Saaledes var Sagens Stilling, da Hr. Professor With i Aaret 1850 til Indenrigsministeriet indgav et Forslag til Hesteavlens Forbedring, hvorover Landhuusholdningssekskabet, hvem det tilstilledes, har blandt andre modtaget følgende Betænkning, der fortjener at blive bekjendt i en videre Kreds, saameget mere som Sagen nu er kommet paa et nyt Stadium ved det nyligt udfomne „Forslag angaaende Foranstaltninger til Huusholdningssekskabet, afgivet af en dertil nedsat Commission“ — der gaae ud paa at vende tilbage til Præmieuddelinger, saaledes at hvert Amt faaer et Tilskud dertil af 400 Rbd. m. v.

Betænkning,
afgivet til Landhuusholdningselskabet, efter dets
Opfordring i Anledning af et til Samme fra
Indenrigsministeriet indkommet Forslag
til Hesteavlens Fremme.

A.

Det hermed tilbagefølgende „Forslag til Hesteavlens Fremme“ har forud, for de Foranstaltninger, hvorpaa bemeldte Forslag fornemmeligen gaaer ud, skiftet adskillige Bemærkninger om Hesteavlens Tilstand i Jylland i Almindelighed, der forekomme mig ikke at være ganske frie for en noget eensidig Opfattelse af de virkelige Forhold, og som jeg derfor skal tillade mig at berøre, før jeg gaaer over til Undersøgelsen af selve de foreslaaede Foranstaltninger.

Den ærede Forfatter antager, at Jyllands Hesteavl er gaaet betydeligt tilbage, samt at denne Tilbagegang hidrører fra Afstaffelsen af Præmieuddelingen, og Aaret 1832 synes af ham at betegnes som det Tidspunkt, hvorfra Tilbagegangen fornemmelig er begyndt, uagtet dog bemeldte Præmieuddeling, om jeg ikke feiler, vedvarede indtil 1842. *)

Jeg maa tilstaae, at dette Resultat af Forfatterens Jagttagelser har overrasket ikke blot mig, men ogsaa Mænd, der ere vel indviede i Jyllands Hesteavl og have et meget udbredt Kjendskab til Landets Heste. Vel er jeg overbevist baade om den ærede Forfatters udmærkede Dygtighed til at anstille Jagttagelser, og om, at han ogsaa har søgt særdeles Leilighed til disse;

*) 1843. See S. 5 ovenfor.

men jeg kan ikke unblade at opfaste det Spørgsmaal, om han ikke mueligen er gaaet til sine Undersøgelser med Forventninger, der maatte finde sig skuffede, og om han ogsaa har havt en paa ligesaa fuldstændig Undersøgelse bygget Erindring om Hesteavlens tidligere Tilstand, saa at en gyldig Sammenligning har kunnet være mulig for ham. Havde Forfatteren t. Ex. ventet overalt hos vor Landrace at finde Spor af Krydsningen med Fuldblod, saa er det vist nok, at han har maattet finde sig skuffet; thi kun meget sjældent finder man endnu Levninger af Blodet. Fuldblodets Optraeden her i Jylland har overhovedet kun været temmelig ephemer, og Sporene deraf kunne snart betragtes som aldeles forsvundne; men et andet Spørgsmaal er, om dog ikke netop Blodets Qualiteter have lært os at statte Egenstaber, som vi før ikke forstode tilstræffeligt at vurdere, og om ikke netop denne Erfaring har medført, at vi nu stille nogle andre Fordringer til Ride- og Kjøreheste, end vi gjorde, før vi kjendte Blodets Fortrin i disse Henseender. Jeg troer dette, og er ikke utilboelig til at mene, at den ærede Forfatter under sine Jagtagelser, sig selv ubevidst, har været paavirket heraf. Efter min og Fleres Overbeviisning producerer Jylland nu ligesaa gode d. v. s. store, stærke og sunde Heste af Landracen, som i nogen tidligere Periode; men det ædelere og skønnere Præg, som Krydsningen med Fuldblodet i en kort Tid lærte os at kjende, vil man ligesaa sjældent finde nu, som i den Periode, der gif forud for Blodets Benyttelse. En anden Sag er det derimod, om der ikke muligen i det Hele i Jylland for Ti-

den produceres færre Heste, end i de foregaaende Decennier, og om Bonden ikke mueligen nu overalt lægger mere Vind paa Dvægbesætningen, end forhen var almindeligt. Jeg er ikke i Besiddelse af Data til en tilfredsstillende Besvarelse af dette Spørgsmaal; men det er vist, at det her i Eggen forholder sig saaledes: Hesteholdet er overalt formindsket, hvorimod Dvægbesætningen er udvidet og overhovedet i en langt bedre Stand, end tidligere.

Jeg kan saaledes efter den i disse Egne indsamlede Erfaring ikke antage, at Jyllands Hesteavl siden 1832 er gaaet tilbage, og det er heller ikke let at forstaae, at dette skulde have været Tilfældet i en Periode, hvori Agerbruget har taget et større Opsving, end i noget foregaaende Tidsrum; — hvori Bondens Velstand er tiltaget i en overordentlig Grad; — hvori en bedre, omhyggeligere og langt kraftigere Opdrætningsmaade, end tidligere, overalt er gennemført, — kort, i et Tidsrum, hvori Capitalværdien af Jyllands Besætninger ustridigen er mere, end fordoblet; saa meget mindre kan dette antages, som de Principer, hvorefter den jydsk Bonde under disse lykkeligere Forhold vælger sine Tillægsdyr, ere ganske de samme, som de i Reglen altid have været og i det mindste vare i hiin omtalte Præmietid.

Men forlader jeg nu disse almindeligere Betragtninger og vender mig specielt til de af Forfatteren anførte Beviser for Hesteavlens Tilbagegang, da forekommer det mig ogsaa, at der lader sig reise adskillig Tvivl om deres ubetingede Gyldighed.

1. „Præmie-systemets Ophævelse,“ siger Forfatteren,“ og den deraf følgende Mangel paa Udfigt til Præmie for en god Hingst har affrækket de fleste Hesteopdrættere fra at underkaste sig de med Hingstholdet forbundne Besværligheder,“ og endvidere, „at, medens Jylland i 1832 havde omtrent 100 stutteridbygtige Hingster, vil man nu vanskeligen finde 10 saadanne der.“

Hvad nu for det Første, Besværlighederne ved Hingstholdet angaaer, da anslaaer Bonden —, og om Bonden kan der kun tales, naar Taleren er om Hesteopdrættere, fordi al anden Hesteopdrætning derimod kun er en Ubetydelighed — ikke disse fuldt saa høit, som den ærede Forfatter synes at mene; thi ved sin eiendommelige Gave til at omgaaes alle Kreaturer, ogsaa Heste, opnaaer den jydsk Bonde i Regelen stedse at gjøre Hingsten saa taalig og from, at han kan benytte den til alt Brug — til Riden og Kjøren saavelsom til alt Arbeide. For Bonden er Hingsten omtrent det samme, som enhver af hans andre Heste. Bonden er derfor i Almindelighed villig til at holde Hingst, fordi denne, om den end ikke særdeles meget afbenyttes som Besteler, dog altid, ved Siden af Arbeidet, giver ham et større Udbytte, end hans andre Arbeidsdyr. At dette virkelig forholder sig saa, beviser Erfaringen tilstrækkeligt; thi i en temmelig vid Kreds her i Egnen findes kun undtagelsesviis Sogne, hvori ikke holdes Hingst, ja i flere endog to. Præmie-systemets Ophævelse har neppe affrækket Bonden fra at holde Hingst. Spørgsmaalet bliver altsaa dernæst, om Præmie-systemets Ophævelse, — hvilket Forfatteren synes ligesom at stille i Spidsen for Aarsagerne til Hesteavlens For-

ringelse — virkelig kan have havt en saa udstrakt Virkning til Formindskelse af Holdet af gode Hingster, som af Forfatteren antaget. Hvilke og hvorledes vare da de Hingster, som i hiin Præmietid almindeligen tilkjendtes Præmie? — Kun undtagelsesviis kan man blandt disse have fundet Hingster af et ædlere Præg eller mere elegant Exterieur, fordi disse Characterer ikke eiendommeligen høre til Vandracen; men almindeligst behøvede en Hingst, for at erholde Præmie, kun at være sund, stor og stærk, med rene Been og et antageligt Fodstifte, altsaa kun at have de Egenstaber, hvorpaa den jydste Bonde altid har sat Priis, som han ret vel forstaaer at bedømme, og som han endnu den Dag i Dag fordrer hos den Hingst, til hvilken han vil føre sin Hoppe. Heri ligger nu netop Grunden til, at den jydste Bonde ikke vilde benytte Fuldblodshingsterne eller de efter dem faldne forædlede Hingster. Men naar det saaledes er en Visshed, at hiin Tids indbrændte Præmiehingster, der saa at sige udelukkende holdtes af Bønder, af disse vare opdrættede, udsøgte og benyttede netop paa Grund af de samme Egenstaber, som Bonden endnu i Dag især statter, og som han endnu i Dag fordrer hos den Hingst, han vil benytte, saa vil man a priori neppe kunne overtale sig til at troe, at der ikke blandt det uhyre store Antal Hingster, der for Tiden holdes i Jylland, skulde findes endog en Mængde, der maae ansees ligesaa gode, som de, der i hiin Tid erholdt Præmie. Bistnok benyttes i alle Egne af Landet mangfoldige Hingster, der ved Siden af ovennævnte Egenstaber besidde Lyder, paa Grund af hvilke de aldrig burde be-

nyttes som Besselere; men man vil feile meget, naar man ikke antager, at aldeles det Samme var Tilfældet i Præmietiden; — ogsaa da benyttedes mangfoldige feilfulde og ganske unge Hingster, og det i umiddelbar Nærhed af en Præmiehingst.

Forholdet kan i denne Henseende for Tiden ikke være synderlig anderledes, end f. Ex. i 1832; men naar Sagen alligevel stiller sig saaledes for Forfatteren, turde jeg maaskee formode, at dette kan hidrøre enten derfra, at han mangler bestemte Data til en paalidelig Sammenligning, eller derfra, at han under Paavirkningen af de mange smukkere Former, som de mellemliggende Aar have udviklet andre Steder, er gaaet til Undersøgelsen med Forventninger og Fordringer, som uden Tvivl ogsaa vilde være blevne stufede, selv om Præmie-systemet efter de gamle Principer var vedblevet. Ogsaa jeg er efter Omstændighederne Tilhænger af Præmie-systemer til Opnaaelsen af bestemte Formaal; men da man i hiin Tid ved det da fulgte System ikke attraaede andet, end at fremhæve visse Individier af Landracen, der alligevel vilde være faldne i Dinene, og da man ikke der ved kunde afværge en meget rigelig Benyttelse af Hingster af en meget ringere Dvalitet, saa mener jeg, at Ophævelsen af Datidens Præmie-system i alt Fald neppe kan have skadet Landets Hesteavl, ja vilde neppe kunne have ført denne til noget høiere Trin. I saa Fald maatte man have stillet sig et andet Maal, hvortil man ved Præmier vilde have stræbt.

2. Hvad dernæst den ærede Forfatters Antagende angaaer, at de fleste Heste produceres af 3 og 4aarige

Hingstfoler, som derpaa castreres, da er uden Tvivl i det mindste Sandheden den, at en overmaade stor Mængde Føl aarligen falde efter flige Hingster, men dog sandsynligviis ingenlunde flere nu, end i den omtalte Præmietid, da dette ligeledes var ganske almindeligt, og vil maaskee altid blive det, saalænge Bequemmelighed og lave Springpenge kunne friste Bonden til at søge en nærmere fremfor en fjernere Hingst: desuden var Antallet af de gode Præmiehingster ingenlunde betydeligt, saa at det paa den anden Side er i høi Grad troligt, at der for Tiden findes ligesaa mange gamle Hingster i Jylland, som i 1832. Jeg mangler de fornødne statistiske Opregnelser til Spørgsmaalets Besvarelse; men her i Eggen ere nok i det mindste Halvdelen af Hingsterne fra 4 til 6, 8, ja indtil 15 Aar gamle. I Reglen castreres en Hingst efter det 3die Aar ikkun enten naar den ingen Søgning faaer som Beskeler, eller naar den bliver Bonden for uregjerlig og han da ikke kan sælge den som Hingst til en Anden, der vil benytte den som saadan; thi ellers castreres Hingstfoler altid ved det andet Aar.

3. Endelig ansøres som et vægtigt Beviis for, at Jylland i Hesteavl er gaaet tilbage, den Omstændighed, at Armeen ikke har havt let ved i Jylland at finde Heste til sine forskjellige Brug, ja at den overhovedet ikke skal have kunnet forsyne sig tilstrækkeligt fra Jylland, uagtet anden Export saa godt som ikke har fundet Sted i Krigsaarene fra denne Provinds, hvis aarlige Udførsel antages at være lige med Armeens Behov. — Men Spørgsmaalet er her paa-

trængende, om det ogsaa tilforladeligt forholder sig saaledes, — om der ikke herved mueligen ere Omstændigheder at tage i Betragtning, om hvilke Forfatteren ikke har været vidende? — Det antager jeg, og jeg skal forsøge at oplyse dette.

For det Første har Jyllands Export til Udlandet ingenlunde ganske været standset; thi i Efteraaret 1848 og Vinteren 1848 og 49, ligesom og i Vinteren 1849 og 50 bleve ikke saa Heste udførte Syd paa af fremmede Kjøbere. Naar man imidlertid ikke bestemt numerisk kan angive Provindsens sædvanlige Export og ikke bestemt kan angive Summen af den stedfundne Udførsel og Armeens Forbrug, hvilket jeg ikke kan, saa er det naturligviis umueligt aldeles noigtigt at besvare Spørgsmaalet, om Jylland er i Stand til eller nogensinde har været i Stand til at præstere en saa stor Forsyning, som den Armeen behøver. Men jeg vover dog at paastaae, at Provindsen endnu for Tiden har et ikke ringe Overskud, ventelig især af gode Trækheste, som den kan levere Armeen, naar man vil betale de Priser, Bonden fordrer. Remontehestene ere vel egentlig ogsaa kun vore Heste af Middelskvalitet; de bedste holdes tilbage. — Har Armeen virkelig søgt at faae alle sine Heste fra Jylland, hvorom jeg dog maa tillade mig adskillig Tvivl, og har den ikke her funnet finde disse passende til forskjellig Brug, saa maa jeg ganske vist antage, at det fornemmelig er Rideheste, som Jylland mindre vel har funnet levere; men i saa Fald bliver det atter et Spørgsmaal, om Armeen ikke nu gjør Fordringerne til Rideheste større, end man

i Fortiden har gjort, og om man ikke netop paa Derne, hvor Krydsningen med Fuldblodet uden Tvivl har havt en langt videre Udbredelse og varigere Indflydelse, derfor snarere finder Rideheste overeensstemmende med Nutidens Fordringer. Er dette saa, da beviser denne Omstændighed endnu intet med Hensyn til den formodede Tilbagegang af Jyllands Hesteavl, sammenholdt med hvad den var i 1832.

Om det maatte ansees for rigtigt og retfærdigt mod de øvrige Provindser, alene at lade Armeens Forsyning med Heste komme Jylland tilgode, er et Spørgsmaal, hvorpaa jeg ikke her skal indlade mig; men naar det er anført som Beviis paa Jyllands Mangel paa gode Heste for Armeen, at Hestehandlere have fra Sjælland og Slesvig opkjøbt Heste, hvilke derpaa ere tilførte Remonte-Commissionen i Jylland, for senere at føres Syd paa til deres Bestemmelse, saa maa jeg oplyse om, at dette vistnok kan forholde sig saaledes, men at det hidrører fra andre Grunde, end de formodede. Armeens Forsyning med Heste er nemlig i det mindste for en meget stor Deel geraadet i Hænderne paa Hestehandlerne. Ifølge alle Beretninger skal det nu være meget vanskeligt for Bonden at kunne sælge sine Heste directe til Remonte-Commissionen, hvorimod denne temmelig almindeligt lader sig af Hestehandlerne levere Heste i store Kobler. Disse opkjøbe naturligviis Hestene, hvor de kunne erholdes for bedst Kjøb, og bedst Kjøb tilveiebringes ved at udvide Kredsen for Esterspørgselen — altsaa ved ogsaa at kjøbe fra Derne og Slesvig. Man vil maastee

mene, at dette netop kan være en Folge af, at det ikke har været let for Remonte-Commissionen at faae de fornødne Heste i Jylland, og at den derfor har maattet lade dem opsøge og opkjøbe, hvor de fandtes. Men denne Indvending kan ikke være gyldig; thi det er mig af mange Bønder berettet, at det paa sidste Randers Marked, hvor Remonte-Commissionen selv var tilstede, hvor den foresandt et stort Udvalg af Heste og hvor den ogsaa blev forsynet med en Mængde, dog var særdeles vanskeligt for Bønderne at komme til at sælge directe til Commissionen; Bønderne maatte, for at kunne gjøre Handel, sælge til Hestehandlerne, hvilke derpaa strax med en god Avance leverede de indkjøbte Heste til Commissionen. Heste, for hvilke Bonden af Hestehandlerne fik 117 til 120 Rbd., skulle af disse strax være solgte til Commissionen for 135 til 150 Rbd. Det er vist, at denne Fremgangsmaade har vaakt Bøndernes store Misfornøielse, og det er ikke usandsynligt, at Remonstrationer ville følge efter; thi Bonden har forlængst beregnet, at Hestene paa den Maade blive Staten betydeligt dyrere, uden at denne forøgede Bekostning kommer ham selv tilgode.

Det fra Armeens Forsyning hentede Argument til Beviis for Tilbagegangen af Jyllands Hesteavl har altsaa ikke nær den Betydning, som den ærede Forfatter har antaget; det maatte da i alt Fald paa en ganske anden Maade godtgjøres, at Jylland ikke er i Stand til at præstere Leverancerne til Armeen, en Præstation, som jeg dog er overbevist om, at Provindsen kan fyldestgjøre, saavel hvad Træheste, — hvorom der

nu slet ingen Tvivl kan være, — som og hvad Caval-
lerie- og Rideheste angaaer, saafremt man ikke nu til
disse vil stille andre Fordringer, end f. Ex. i 1832.

Resultatet af ovenstaaende Bemærkninger er altsaa
min Overbeviisning, at Jyllands Hesteavl ikke for Ti-
den staaer paa noget lavere Trin, end Tilfældet var i
Præmiesystemets Tid, ja at dette System, vedligeholdt
efter de samme Principer, neppe vilde kunne have ført
Landets Hesteavl videre frem. Men dermed er ikke
sagt, at Præmiesystemet, organiseret med stadigt Hensyn
til et andet Maal, ikke vilde kunne have ført til et
større Resultat for den nærværende Tid; — og hermed
skal jeg gaae over til en Betragtning af selve Forslaget
til Hesteavlens Fremme.

B.

Den ovenudtalte Formening om det gamle Præ-
miesystems Utilstrækkelighed til at føre Hesteavlens vi-
dere frem erholder i selve Forslaget sin yderligere Be-
kræftelse, forsaavidt nemlig samme som Grundbetingelse
for Hesteavlens Forbedring fordrer: Landracens
Krydsning med en fremmed Race, — opstiller
altsaa et Princip, der dengang slet ikke blev fulgt.

1. Forslaget fordrer Krydsning saavel med
Fuldblod, som med den engelske Coach-Horse-
Race (∴ York-Shirer).

a) Hvad nu Fuldblodet angaaer, da anseer
jeg det heelt overflødigt her at dvæle ved sammes af
alle kyndige og fordomsfrie Mænd anerkjendte fortrin-

lige Egenstaber; jeg skal blot bemærke, at jeg blandt de forholdsvis kun faa her i Jylland ved Fuldblodet tillagte forædlede Heste har seet mange af en Styrke, Udholdenhed og Lethed i Bevægelser, forenet med Skjønhed i det Ydre, som forhen hertillands neppe havde været kjendt; jeg har selv anvendt disse Heste til al Slags Brug og endog fundet dem gode til Markarbeide, undtagen paa svede Jorder (o: paa en blød Bund), hvor de formedelst deres fyrige Temperament ikke egne sig til slikt Arbeide. Min Dom om Fuldblodets Værd til Forædling af vor Landrace er altsaa ikke tvivlsom. Men Spørgsmaalet er, om ikke de locale Forhold her i Jylland ville gjøre et nyt Forsøg med Fuldblodet ligesaa frugtesløst, som det første, og derpaa tør jeg efter min Erfaring og Dverbeviisning ifkun svare bekræftende. Her i Provindsen faldt Fuldblodet for Jydernes og navnlig Bondens Fordom mod denne Race paa Grund af dens Mangel paa Masse, og denne Fordom er om muligt snarere forøget efter det første mislykkede Forsøg. Da fremmede Kjøbere i umindelige Tider med en vis Begjærlighed have søgt og endnu, som det synes, lige villigen søge den jydsk Landrace, have Jyderne ligefrem antaget og antage endnu, at det ene er denne Races Eiendommeligheder, navnlig dens massive Kropbygning og dens Haardsørhed, der gjøre den til en søgt Handelsvare. De frygte altsaa for, at de, ved at give Landracen et andet Præg, skulle forringe denne, formindste Søgningen og derved Fordelen. Blodshestene vare ikke i tilstrækkelig Mængde og ikke længe nok tilstede til enten at bekræfte eller berigtige denne Forud-

sætning; men vist er det, at det her endnu ganske almindeligen antages, at de fremmede Røbere paa Markederne vragede Blodshestene og fun som sædvanligt søgte Landracen. Maaskee havde det i hiin Tid været mueligt ved et forceret, d. v. s. meget høit og med Haardnaffethed gjennemført, Præmie-system tilsidst at bringe Blodet til at trænge igjennem; men for Tiden tør man neppe haabe noget gunstigt Resultat af et saadant Forsøg — et Antagende, der virkelig er grundet paa en udbredt Kundskab om de herskende Anskuelser. Efter min Dverbeviisning bør man altsaa foreløbigen forlade Tanken om Benyttelsen af Fuldblod til Krydsning her i Jylland. Dette vil mueligen give et bedre Resultat paa Derne, og i saa Fald ville Forholdene i Tiden med Fordeel kunne stille sig saaledes, at Derne levere Rideheste og Rjøreheste til lettere Rjørsel, medens vi her, som hidtil, fornemmelig opdrætte gode Heste til sværere Rjørsel og alt andet Træksbrug. Egentlige Cavallerieheste vilde upaatvivlelig fremdeles kunne findes baade der og her ligesaavel som nu.

b. Men naar det, som jeg mener, for det Første ikke nytter at gjøre noget nyt Forsøg med Fuldblodet, saa maa jeg med Forslaget erklære mig enig i Fortsættelsen af den alt begyndte Krydsning med Coach-Horse-Racen.

Maaskee man fra et reent theoretisk-hippologisk Standpunct enten har gjort eller mueligen vil gjøre den Bemærkning gjældende mod denne Race, at den, da den ikke er nogen saakaldet constant Race, som Fuld-

blodet, ikke egner sig til ved Krydsning at love nogen varig Forbedring af vor Landrace. Jeg skal her ikke inklude mig paa Spørgsmaalets theoretiske Side, men kun bemærke, at Erfaringen alt har viist, at den engelske Coach-Horse meget vel er i Stand til at overføre sine Egenstaber paa Afkommet; thi det efter de kongelige Hingster af denne Race i de senere Aar faldne Afkom ligner disse Hingster ligesaa meget, som Halvblodstillæget har lignet Fædrene af Fuldblodet. Jeg har seet ikke faa fortrinlige unge Heste efter denne Krydsning, der alt betales godt og i Sandhed opmuntre til at fortsætte samme. Dertil kommer, at den engelske Coach-Horse, ved Siden af visse, rimeligviis fra Fuldblodet nedarvede Egenstaber, besidder flere af de Fortrin, paa hvilke den jydsk Hesteopdrætter ikke vil give Afkald, hvorfor det nok vil blive mueligt at gennemføre en Krydsning med denne Race. Og dog har den jydsk Bonde endog imod de massive og store kongelige Hingster en ikke ringe Grad af Fordom, fordi de tilhøre en fremmed Race, en Fordom, der i hvert Fald vil lægge disse Hingsters Afbenyttelse større Hindringer i Veien, end den ærede Forfatter synes at ville antage, naar han calculerer 80 Hopper aarligen til Bedækning for hver Hingst. Saa let vil det visseligen ikke gaae, og jeg kan til Styrke herfor anføre Forfatterens eget Vidnesbyrd, idet der berettes, at Bay Buckingham næsten ikke har været benyttet paa Mors, samt at General, der har været opstaldet i Thy, kun har havt 12 Hopper til Bedækning, uagtet Springpengene kun vare 1 Rbd. for hver Hoppe. Ud-

miral, der var stationeret her i Egnen, havde kun omtrent 20 Hopper; rigtignok maatte denne Hingst paa Grund af den fjendtlige Invasion i Landet fores bort herfra i Mai Maaned; men det er dog tvivlsomt, om Antallet af Hopperne alligevel synderligt vilde have oversteget det nævnte Tal. Slige Erfaringer, hvortil der uden Tvivl kan føies flere, vise tilstrækkeligt, at der maa søges kraftige Midler til at vække Tilbøieligheden til at benytte Hingsterne af den omhandlede Race, hvis ikke ogsaa dennes Udbredelse skal gaae overordentligt langsomt for sig og saaledes blive meget tvivlsom, eller vel endog, ligesom Fuldblodet, tilsidst ganske døe ud.

2. Jeg kjender intet Middel, der i den Grad, som et Præmiesystem, i denne Henseende egner sig til at virke paa den jydsk Bonde. Absolut betragtet, lader sig vel reise adskillige ikke uvæsentlige Indvendinger mod ethvert Præmiesystem; men disse kunne dog ikke gives fuld Gyldighed i Praxis, hvor man, for at naae sit Maal, med Klogskab maa benytte de concrete, baade individuelle og almindelige, Forhold som de ere. Ved flere Leiligheder har jeg erfaret, med hvilken Oethed man paa denne Maade har overvundet Fordomme og Bævhængen ved noget Tilvant, som man forud i lang Tid forgjæves havde søgt at bekæmpe blot ad Erkjendelsens Vej. Jeg kan derfor ikke andet, end ubetinget tilraade at støtte den foreslaaede Krydsning til Hesteavlens Forbedring til et Præmiesystem, hvis man overhovedet vil haabe at kunne føre nogen saadan Bestræbelse til et gunstigt Resultat.

3. Naar man først er enig om at tilraade en

vis Maade til Krydsningen, og enig om, at en saadan Krydsning maa staffles og kun kan staffles en raff Fremgang ved at gjøre den til Gjenstand for et Præmiestystem, saa kan det neppe falde vanskeligt at ubfinde den meest hensigtsmæssige Maade, paa hvilken Principet kan realiseres, naar man kun har Penge nok at anvende derpaa. Det er imidlertid at befrygte, at Forslaget fra denne Side vil finde de væsentligste Hindringer at overvinde, hvilket og Forfatteren tydeligt nok har indseet; blandt Andet har han af den Grund strax opgivet Forslagets første Post, nemlig Forøgelsen af de kongelige Landstodhingsters Antal til 60. Jeg skal for Tiden heller ikke videre urgere denne Forøgelse, men kan dog alt her ikke tilbageholde den Bemærkning, at man, naar man vil Maalet, ogsaa tilfulde maa ville Midlerne: ingen fordærvelig og dog kostbar Halvhed!

a. Men skjøndt jeg, ligesom Forfatteren, efter Omstændighederne giver Slip paa nogen Forøgelse i Tallet af de indkjøbte engelske Hingster, saa er det paa den anden Side aldeles vist, at den Stamme af disse Hingster, der for Tiden havees, maa ansees som Grundbetingelsen for alle videre Bestræbelser til vor Landraces Forædling ved Coach-Horse-Racen. Den maa selvfølgelig vedligeholdes i det Antal, den nu har, og altsaa efterhaanden suppleres ved nye directe Indkjøb fra England, og vistnok er det en vigtig Bemærkning, at man ved de fremtidige Indkjøb maa søge at erhverve Hingster, der ere noget mindre kolossale, end flere af de nærværende.

Disse Hingster maatte fremdeles, som hidtil, i Bedækningstiden opstalbes paa forskjellige Steder i Provindsen og muligviis helst paa forskjellige Steder hvert Aar, for at deres Virksomhed kunde blive saa udbredt, som mueligt; og endelig maatte man, for stærkt at opmuntre til deres Benyttelse, lade dem bedække gratis saadanne Hopper, som forud vare antagne kvalificerede dertil og forsynede med Landstutteriets Mærke.

Til denne, tildeels alt i nogle Aar iværksatte, Foranstaltning knytter nu Forslaget med fuld Føie et Præmiesystem.

b. Imod det i Forslaget opstillede System tør imidlertid maaskee gøres den Bemærkning, at det er temmelig compliceret, samt at det fordrer en fra Statens Side næsten uoverkommelig Control. Det forekommer mig desuden, at der usødvendigt foreslaaes baade Opkjøb og Salg af unge Hingster, og tillige Præmie for ældre gode Hingster af den omhandlede Race. Der kan nemlig aldeles ingen Tvivl være om, at jo mange Mænd ville søge at opdrætte, conservere og holde gode Hingster, faldne efter de kongelige Landstodhingster, saasnart det er afgjort, at saadanne og kun saadanne blive Gjenstand for en tillokkende Præmie. Derved vil den tilsigtede Conservering af de unge gode Hingster sikkert opnaaes; man vil ligesaa hurtigt, rimeligviis billigere og med Bevarelsen af større personlig Frihed for Hingstholderne, i en forholdsviis kort Tid, bewirke, at en Mængde Hingster af denne Race bliver udbredt overalt i Landet. —

Det foreslaaede Opkjøb af unge Hingster, derpaa følgende Salg o. s. v. vil derimod fordre hos Landstut- mesteren et saa stort og udbredt Kjendskab til det hele unge Afkom, at han neppe til enhver Tid vil kunne have dette; — dette System vil fordre en overordentlig Control fra Statens Side, give Anledning til mange uheldige Collisioner og endelig for Kjøberne af de unge Hingster være en ubehagelig Tvang, som Mange ville have Betænkelse ved at underkaste sig — og dog Alt, som mig synes, til Overflod. Man kan nemlig være vis paa, at Kjøberne ville erhverve disse Hingster, ikke fordi Staten byder dem til Salg, men fordi de ville haabe, at de senere for samme kunne erholde Præmie. Men vedtages, hvad utvivlsomt er rigtigt, at uddele Præmier til ældre Hingster, saa bliver derved denne Falbyden fra Statens Side overflødig; thi Præmierne ville i og for sig være tilstrækkelige Motiver til at erhverve saadanne Hingster; — og vil man undlade at uddele Præmier, skal man nok faae at see, at Jyderne ville ikke være meget begjærlige efter at købe de af Staten falbudne unge Hingster, fordi de under Haanden kjøbes billigere directe, end paa anden Haand af Staten, der altid vil komme til at give høiere Priser.

Ved Præmieuddelingen til ældre Hingster maa man ikke gaae frem efter en altfor indskrænket Maalestok. For Sjælland ville idet mindste årligen 20 Hingstpræmier, hver paa 100 Rbd., være nødvendige; og vedtages det derhos, at en og samme Hingst kun hvert tredje Aar kan til-

deles denne Præmie, saa vil man i en forholdsvis kort Tid opnaae at etablere et godt udbredt privat Hingsthold af Coach-Horse-Racen. Uden Tvivl burde det herved være en udtryffeligg Bestemmelse, at kun Hingster i første Generation d. v. s. Hingster, som umiddelbart ere faldne efter de indkjøbte engelske Hingster, belønnes med Præmie. Jeg skal ikke unblade her at bemærke, at naar Forfatteren taler om de kongl. Hingster af „reent Blod,“ saa fremgaaer det umiskjendeligt af den hele Fremstilling, at han dermed ikke figter til Fuldblodsracen, men netop til de indførte kongl. Hingster af Coach-Horse-Racen.

c. Det vil imidlertid ikke være nok ved Hingstpræmier at opmuntre den jydsk Bondes til at opdrætte og holde Hingster af denne engelske Race; man maa ogsaa drage Omsorg for, at disse blive benyttede i et Forhold, der virkelig kan fremme Diemedet, og dertil maa stræbes ved ogsaa at uddele Præmier til Hopper med Føl, faldne efter Præmiehingsterne. Styrken af den Fordom, man har at bekæmpe, mod denne som mod enhver fremmed Race, gjør begge Arter af Præmier lige nødvendige. Skulde man dog uheldigvis være nødt til at indskrænke sig til kun een Slags Præmie, synes det nærmest at maatte ligge i selve Sagens Natur, at disse Hoppepræmier maatte foretrakkes for Hingstpræmier: man vilde i det mindste da derved undgaae Præmieuddelinger til Hingster, som mueligen lidet eller intet benyttedes som Besselere.

Hoppepræmierne maatte være 2 Slags: 1) enten gratis Bedækning ved de kongl. Hingster,

eller 2) en vis Præmie (f. Ex. 2 Rbb.) for hvert Føl, faldet efter en Præmiehingst, eller, hvis man ikke etablerer Hingstpræmier, dog efter en som stutteriebygtig anerkjendt og som saadan indbrændt Hingst. Det bør herved ligeledes være en Selvfølge, at kun saadanne Hopper kunne tilkjendes disse Fordele, som efter foregaaende Undersøgelse ere befundne stutteriebyg-
tige og indbrændte Landstutteriets Mærke.

d. Alle til Hesteavlens Fremme sigtende Foranstaltninger bør vistnok, som af Forslaget fastsat, henlægges under Landstutmeesteren som den derfor ansvarlige Autoritet. Kun ved Præmieuddelinger og de dermed i Forbindelse staaende Besigtigelser burde et Par sagkundige Mænd, dertil udnævnte af de respective Amtsraad, tilforordnes ham. Droges herved saa vidt muligt Om-
sorg for, at disse Mænd vare boende i Nærheden af de til Besigtigelsen bestemte Steder, og befaledes derhos ethvert Steds Politimester at overvære og at føre det legale Tilsyn ved Besigtigelserne, vilde de dermed forbundne Omkostninger meget kunne formindskes.

e. Besigtigelser, Indbrændinger, Uddelinger af Præmier osv. maatte her i Provindsen foretages mindst paa 20 dertil forud anordnede Steder. Jeg forudsætter altsaa Tilstaaelsen af en betydelig aarlig Sum til Hesteavlens Forbedring; men en saadan maa ansees aldeles nødvendig, hvis ikke enhver til dette Formaal sigtende Bestræbelse skal blive heelt illusorisk. Gaaer man frem efter en mindre Maalestof, vil enten Resultatet blive særdeles tvivlsomt, eller i det heldigste Tilfælde udfordre en saa uendelig lang Tid, at Besøftmin-

gerne fra Statens Side i det Hele dog derved ville være større. Den største Deconomie vil bestaae deri, at man stræber ved større Midler, i kortere Tid og sikkert at naae til det attraaede Maal — en Om-dannelse af vor Landrace ved den engelske Coach-Horse. Vel kan jeg med Hensyn til dette Tidspunct ikke lade mig gribe af saa sangvinske Forhaabninger, som den ærede Forfatter; men jeg mener dog at turde antage, at en energisk Virken i den antydede Aand vil efter 20 til 30 Aars Forløb have givet Landracen det Præg og de Egenstaber, som den utvivlsomt mangler. I samme Forhold som de nye Former da ere blevne gamle, ville ogsaa den jydske Bondes Anskuelser være blevne forandrede, især hvis da, hvorom man ikke kan tvivle, vore jydske Heste have vundet en høiere Værdie hos fremmede Kjøbere paa vore Markeder. Da — men visse- feligen ogsaa først da vil det Tidspunct være kommet, da det vil kunne nytte at gjøre nye Forsøg paa atter at føre Guldblodet ind i vor Race.

4. Hvad Forslaget indeholder om, ved Præsentationer, Bedømmelser o. s. v. at henlede Landmændenes Opmærksomhed paa den til Forædlingen benyttede Races Fortrin, paa Opdrætningens Formaal o. s. v., derom skal jeg ikke videre yttre mig. Ved slige Sammenkomster ville saadanne Discussioner falde af sig selv; men man skal kun ikke af dem vente sig nogen særegen Indflydelse paa Bondestanden i det Almindelige. Vil man uddele tillokkende Præmier, saa vil Interessen for disse tilveiebringe Sammenkomster, Præsentationer og Dis-

cusfioner; — uddeler man ingen Præmier, faaer man hverken Præsentationer eller Discusfioner i Gang, og endnu mindre faaer man dem til at holde sig. Heller ikke skjønner jeg, at de landoeconomiske Foreninger i Jylland ville kunne være Landstutmesteren til nogen væsentlig Nytte, med Undtagelse af, at de mueligen kunne være ham behjælpelige med at udfinde eller foreslaae passende Opstaldningssteder for de kongelige Landstodhingster. De fleste private Selskaber mangle de fornødne Pengemidler til nogen anden Virksomhed i denne Retning. Disse Foreningers ubetydelige Pengekraft anvendes og maa anvendes paa Gjenstande, der staae i nærmere Forbindelse med selve Agerbruget.

Hvad endelig angaaer Stamtavlers Affattelse, da synes mig under vore Forhold deres Indførelse hos os at være en Misforstaaelse af det engelske System. Stamtavler kunne kun der have nogen Betydning, hvor visse Hingster eller Slægter have Leilighed til varigen at udmærke sig ved offentlige Prøver paa Kraft og Udholdenhed, som ved Beddeløbene.

Resultatet af ovenstaaende Bemærkninger skal jeg slutteligen tillade mig at sammenfatte i følgende Sætninger:

1. Jyllands Hesteavl kan neppe retteligen siges at være gaaet tilbage. Den staaer neppe paa noget lavere Trin, end for over 30 Aar siden; — men dens Stillestaaen er bleven tilsyneladende Tilbagegang. Den trænger altsaa til Forbedring.
2. Forbedringen maa skee ved Krydsning med en anden Race.

3. Dertil kan efter Omstændighederne nu ikke vælges Fuldblod, men helst den alt benyttede engelske Coach-Horse (York-Shirer R—).
4. Denne maa nødvendigst skaffes Udbredelse ved et Præmiesystem, der maa omfatte:
 - a. Bedligeholdelsen af den forhaandenværende Stamme af kongelige Hingster af den nævnte Race, samt disses fri Benyttelse.
 - b. Præmier alene for Hingster, faldne efter oftnævnte kongl. Hingster.
 - c. Hoppepræmier, der bør være 2 Slags:
 - 1) gratis Bedækning ved de kongl. Hingster;
 - 2) en vis Præmie for Føl, faldne efter en Præmiehingst.
5. Alle hertil sigtende Foranstaltninger sættes under Landstutmesteren som den derfor ansvarlige Autoritet, der ved Besigtigelser o. s. v. tilforordnes visse Mænd.
6. Saaledes vil man endelig kunne naae et Tidspunkt, da man, om det maatte ansees nødvendigt, vil kunne føre Forædlingen videre ved Fuldblod.

Borre, ved Gudenaæ, d. 27de Januar 1851.

C. D.
Gaardfæst.